

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 2Snz/1/2022
Identifikačné číslo súdneho spisu: 9622200330
Dátum vydania rozhodnutia: 07. 12. 2022
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Marián Trenčan
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2022:9622200330.1

Uznesenie

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v právnej veci sťažovateľa (predtým žalobcu): STEELAG Bánovce s.r.o., so sídlom Partizánska 73, Bánovce nad Bebravou, IČO: 36 338 435, zastúpeného: Advokátska kancelária Paul Q, s. r. o., so sídlom Karadžičova 2, Bratislava, IČO: 35 906 464, a Advokátska kancelária Tomáš Kamenec, s. r. o., Špitálska 43, Bratislava, IČO: 36 855 995, proti žalovanému: Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky, so sídlom Lazovná 63, Banská Bystrica, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného, o námietke zaujatosti proti sudkyňi Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky Mgr. Kristíne Babiakovej vznesenej sťažovateľom v konaní o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 13S/85/2021-127 z 8. decembra 2021, ECLI:SK:KSTN:2021:3021200241.2, takto

rozhodol:

Sudkyňa Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky Mgr. Kristína Babiaková nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Najvyššom správnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 3Sfk/40/2022.

odôvodnenie:

1. Krajský súd v Trenčíne rozsudkom č. k. 13S/85/2021-127 z 08.12.2021, ECLI:SK:KSTN:2021:3021200241.2 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca (vtedy s obchodným menom VALSABBIA SLOVAKIA, s.r.o., teraz sťažovateľ) domáhal zrušenia rozhodnutia žalovaného č. 100869964/2021 z 20.05.2021 o vyrubení rozdielu dane z pridanej hodnoty sťažovateľovi.
2. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ kasačnú sťažnosť, ktorú autorizoval advokát JUDr. Pavol Blahušiak ako konateľ spoločnosti Advokátska kancelária Paul Q, s. r. o. Zároveň od začiatku správneho súdneho konania trvá splnomocnenie aj pre druhého zástupcu Advokátska kancelária Tomáš Kamenec, s. r. o.
3. Krajský súd spis predložil Najvyššiemu správnomu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší správny súd“) na rozhodnutie o kasačnej sťažnosti. Vec bola náhodným výberom pridelená na rozhodnutie senátu 3S pod sp. zn. 3Sfk/40/2022.
4. Dňa 22.11.2022 bola Najvyššiemu správnomu súdu doručená námietka zaujatosti z rovnakého dňa (autorizovaná advokátom Mgr. Tomášom Kamencom ako konateľom zástupcu Advokátska kancelária Tomáš Kamenec, s. r. o.), ktorú prostredníctvom zástupcu uplatnil sťažovateľ proti sudkyňi tohto súdu Mgr. Kristíne Babiakovej, a ktorou navrhol jej vylúčenie z prejednávania a rozhodovania tejto právnej veci.
5. V odôvodnení svojej námietky sa venoval najprv teoretickým východiskám, poukázal na potrebu záruk nezávislosti a nestrannosti sudcu, čo považoval za predpoklad toho, aby mohol byť sudca považovaný za zákonného sudcu. Citoval vybranú judikatúru ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a zdôraznil potrebu posudzovania nestrannosti z hľadiska subjektívneho i objektívneho. Mal za to, že nepredpojatosť sudcu v materiálnom právnom štáte vylučuje aj relevantnú pochybnosť o vzťahu sudcu, ktorý by zakladal existenciu formálne kvalifikovaného stavu zaujatosti sudcu. Zdôraznil teóriu zdania nezaujatosti, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť.

6. Za dôvod vylúčenia sudkyne Mgr. Kristíny Babiakovej označil vzťah tejto sudkyne ku konateľovi zástupcovi sťažovateľa Mgr. Tomášovi Kamencovi. Uviedol, že sudkyňa spolupracovala počas vysokoškolského štúdia (v rokoch 2000 - 2003) s občianskym združením Občan a demokracia, a pred vymenovaním za sudkyňu pôsobila (od roku 2007) ako advokátka spolupracujúca s občianskym združením VIA IURIS. Tvrdil, že aj Mgr. Tomáš Kamenec spolupracoval v rokoch 1997 - 2002 s občianskym združením Občan a demokracia, pričom sa zoznámil s Mgr. Babiakovou a spoločne pracovali na viacerých projektoch. Pokračoval, že Mgr. Kamenec je od roku 2002 členom správnej rady VIA IURIS a od novembra 2013 je aj jej predsedom, teda počas celej spolupráce Mgr. Babiakovej s VIA IURIS bol členom či predsedom onej správnej rady. Napokon tvrdil, že Mgr. Kamenec má s Mgr. Babiakovou dlhoročný priateľský vzťah. K tomu doložil životopis oboch uvedených osôb a výročnú správu občianskeho združenia VIA IURIS za rok 2019.

7. Sťažovateľ zo subjektívneho hľadiska nevnímal sudkyňu Mgr. Kristínu Babiakovú ako zaujatú a neschopnú nestrannne sa ako sudkyňa podieľať na prejednaní a rozhodovaní o kasačnej sťažnosti. Mal však za to, že s ohľadom na dlhoročný pracovný a priateľský vzťah s Mgr. Tomášom Kamencom sa z objektívneho hľadiska táto sudkyňa nemusí zdať ako nestranná sudkyňa. Považoval za otáznue, či by jej účasť na prejednaní a rozhodnutí veci objektívne poskytovala dostatočné záruky pre vylúčenie akýchkoľvek pochybností o jej nestrannosti a nezaujatosti k zástupcovi sťažovateľa.

8. Sťažovateľ uviedol, že sa prostredníctvom právneho zástupcu (Advokátska kancelária Tomáš Kamenec, s. r. o.) telefonicky informoval o pridelení spisovej značke vecí na Najvyššom správnom súde, na čo dostal dňa 15.11.2022 informáciu, že vec bola pridelená senátu 3S pod sp. zn. 3SfK/40/2022. Poukázal na rozvrh práce Najvyššieho správneho súdu, v ktorom je uvedené, že Mgr. Kristína Babiaková je členkou senátu 3S. Tvrdil, že skutočnosti, ktoré podľa neho zakladajú dôvody vylúčenia sudkyne zistil v ten istý deň, keď dostal informáciu, ktorý senát má vo veci konať a rozhodnúť, teda 15.11.2022. Z toho usudzoval, že námietka zaujatosti je podaná včas. Priložil aj úradný záznam o telefonickom hovore spísaný koncipientom zástupcu.

9. V písomnom vyjadrení k námietke zaujatosti sudkyňa Mgr. Kristína Babiaková dňa 28.11.2022 potvrdila, že s Mgr. Tomášom Kamencom udržiavala dlhoročný pracovný ako aj priateľský vzťah do jej vymenovania do funkcie sudkyne, a uviedla, že z tohto dôvodu bola aj vylúčená z rozhodovania vecí, v ktorých Mgr. Kamenec zastupoval účastníkov konania. Ďalej uviedla, že od jej vymenovania už uplynul rok a pol, a počas tohto celého obdobia bližšie priateľské ako ani pracovné vzťahy s Mgr. Kamencom neudržiava, a subjektívne sa už necíti byť voči jeho osobe zaujatá. Podľa nej je z objektívneho hľadiska na posúdení súdu, či takýto časový odstup od intenzívnejšieho osobného a pracovného vzťahu s právnym zástupcom sťažovateľa je spôsobilý rozplynúť pochybnosti o jej možnej nezaujatosti vo veci a dôvodoch na jej vylúčenie.

10. Predsedníčka senátu 3S predložila spis s námietkou zaujatosti podateľni Najvyššieho správneho súdu, ktorá dňa 30.11.2022 vec zapísala do registra Snz. Na základe pravidla ustanoveného v čl. XIV ods. 3 Rozvrhu práce Najvyššieho správneho súdu v relevantnom znení o vylúčení členky senátu 3S rozhoduje senát 2S ako senát s najbližším nižším poradovým číslom než senát, do ktorého bola vec pridelená.

11. Senát 2S Najvyššieho správneho súdu ako príslušný na rozhodnutie podľa § 92 ods. 3 Správneho súdneho poriadku (ďalej len „S.s.p.“) preskúmal námietku zaujatosti a zistil, že obsahuje náležitosti podľa § 90 ods. 2 prvá veta v spojení s § 87 S.s.p., a nemal pochybnosť, že bola podaná v lehote podľa § 91 ods. 1 S.s.p.

12. Konajúci senát najprv poukazuje na judikatúrou zohľadňované východiská uvedené napríklad v rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10Ndz/1/2021 z 13.04.2021, ECLI:SK:NSSR:2021:1020200881.1 (tam body 37-44, tu nasledujúce body 13 - 20).

13. Právo každého na nezávislý a nestranný súd, zakotvené v článku 36 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, je integračnou súčasťou práva na spravodlivý proces. V náleze sp. zn. II. ÚS 71/97 Ústavný súd Slovenskej republiky vyslovil, že „obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu, čo znamená, že súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti pre uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ súd má právomoc o takomto práve rozhodnúť.“

14. Ak je právo na nestranný súd vážne ohrozené z dôvodu nedostatočných záruk nezaujatého konania zo strany sudcu, na predchádzanie a zabránenie možného nespravodlivého rozhodnutia slúži inštitút vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodnutia veci. Je potrebné si uvedomiť, že ide o prostriedok

ultima ratio, nakoľko tento inštitút v podstate zasahuje do ústavne garantovaného práva na zákonného sudcu, a preto je v každej konkrétnej veci potrebné k otázke možného vylúčenia (zákonného) sudcu z prejednávania veci pre zaujatosť pristupovať so všetkou opatrnosťou a dôkladnosťou a starostlivo zvážiť, či skutočne existujú dôvody, ktoré sudcovi celkom zjavne bránia vec prejsť a rozhodnúť nestranné a nezávisle.

15. Ústavný imperatív, že nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky), je predovšetkým ochranou proti ľubovoľnému či účelovému obsadzovaniu konajúceho súdu. Možno konštatovať, že rovnako neústavné a nezákonné ako prejednanie a rozhodnutie veci sudcom, o ktorého nezaujatosti je pochybnosť, by bolo aj rozhodnutie o vylúčení sudcu v prípade, kde pre také opatrenie nie sú splnené zákonné podmienky.

16. Účelom inštitútu vylúčenia sudcu správneho súdu z prejednávania a rozhodovania veci je prispieť k nestrannému prejednaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska ustanovenia § 87 S.s.p. je právne významný vzťah sudcu, a to buď vzťah k veci, k účastníkom konania alebo k zástupcom účastníkov konania.

17. Pomer k veci ako okolnosť spochybňujúca nezaujatosť sudcu predpokladá situáciu, keď sudca je právne zainteresovaný na výsledku konania. O pomere k účastníkovi alebo k zástupcovi ako okolnosti vzbudzujúcej pochybnosti o nezaujatosti sudcu možno uvažovať, ak sa zakladá na príbuzenstve, či iných kladných alebo záporných vzťahoch sudcu k účastníkom alebo k ich zástupcom. Zaujatosť konkrétneho sudcu v prejednávanej veci musí vyplývať z objektívnych okolností podmieňujúcich jeho vzťah k predmetu konania alebo jeho vzťah k účastníkom tohto konania alebo k ich zástupcom. Povinnosť preukázať okolnosti odôvodňujúce zaujatosť konajúceho sudcu na prejednaní a rozhodnutí mu pridelennej veci spočíva na tom, kto vzniesol námietku zaujatosti. Na druhej strane k záveru o tom, že sudca je vylúčený, nie je potrebné, aby bolo preukázané, že je zaujatý. Na vylúčenie sudcu postačuje, ak možno mať so zreteľom na jeho pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom, pochybnosti o jeho nezaujatosti, dôvodnosť ktorých musí však vyplývať z objektívne preukázateľných skutočností.

18. ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (napríklad Hauschildt proti Dánsku). Naopak pri objektívnom hľadisku nestrannosti rozhodujúce nie je (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa teda neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska (sudcu), ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti (spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná). Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania.

19. Subjektívne hľadisko účastníkov konania (prípadne sudcov samotných) je podnetom pre rozhodovanie o prípadnej zaujatosti, avšak ku konečnému rozhodnutiu o tejto otázke musí dôjsť výlučne na základe hľadiska objektívneho. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, alebo účastníka konania, považujúceho sudcu za zaujatého, ale v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je povaha subjektívneho vzťahu sudcu k veci samej, k účastníkom či ich zástupcom, ktorá je natoľko objektivizovateľná, že možno dôvodne pochybovať o nezaujatosti sudcu. K vylúčeniu sudcu môže dôjsť až vtedy, ak je evidentné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom je takej povahy a intenzity, že aj napriek zákonom stanovenej povinnosti nebude schopný nezávisle a nestranné rozhodnúť.

20. V prvom rade je však potrebné brať zreteľ na to, že sudca je profesionál, spôsobilý odosobniť sa pri výkone svojej funkcie a rozhodovať nestranné. Pokiaľ účastník konania nepreukáže opak, resp. nepredloží súdu také konkrétne indície, ktoré budú opaku vážne nasvedčovať, je potrebné vychádzať z uvedenej premisy (o nestrannom sudcovi) a neprelamovať princíp zákonného sudcu (teda neodnímať sudcovi vec pridelenú v súlade so zákonom, ani účastníkom konania neodnímať zákonného sudcu).

Takýto postup bez vážnych dôvodov môže tiež následne vyvolať pochybnosti o nestrannom a nezávislom súde, a to napríklad na strane ostatných účastníkov konania (ktorí zaujatost' sudcu nenamietali).

21. Zo sťažovateľovej námietky zaujatosti ako i z vyjadrenia dotknutej sudkyne vyplýva, že obaja vnímajú vzťah konateľa právneho zástupcu Mgr. Kamenca a sudkyne Mgr. Babiakovej ako dlhoročný pracovný aj priateľský vzťah, ktorý by mohol vzbudzovať pochybnosti o jej nestrannosti a nezaujatosti. Zároveň z týchto listín nevyplýva, že by ktokoľvek z nich pociťoval subjektívnu nezaujatost' tejto sudkyne. Sčasti obdobná situácia nastala pri rozhodovaní rovnakého senátu o námietke zaujatosti proti sudkyňi Babiakovej vznesenej účastníkmi zastúpeným rovnakou advokátskou kanceláriou advokáta Kamenca v roku 2021, kedy uzneseniami sp. zn. 2Snz/1/2021 zo 07.10.2021, ECLI:SK:NSSSR:2021:1020201744.1, a sp. zn. 2Snz/2/2021 zo 07.10.2021, ECLI:SK:NSSSR:2021:1017201876.1 Najvyšší správny súd rozhodol o vylúčení sudkyne Babiakovej z rozhodovania.

22. V teraz predloženej veci však došlo k posunu vo vyjadrení namietnutej sudkyne, ktorá ponechala na úvahu súdu, či kvôli časovému odstupu od ostatných bližších priateľských a pracovných kontaktov (ktoré podľa jej vyjadrenia udržiavali do jej vymenovania do funkcie sudkyne v lete 2021) nedošlo k rozplynutiu uvádzaných pochybností o jej možnej zaujatosti.

23. Aj konajúci námietkový senát vníma rozdiel medzi rozhodovaním o vylúčení sudkyne, ktorá bola čerstvo vymenovaná a prišla priamo z advokátskeho prostredia, kde spolupracovala a priatelila sa s advokátom sťažovateľa, a rozhodovaním o vylúčení sudkyne, ktorá z takéhoto prostredia vzišla, ale od svojho menovania do sudcovskej funkcie tieto vzťahy už asi 16 mesiacov viac neudržiava.

24. Najvyšší správny súd vníma, že ide o stále zriedkavú situáciu, kedy námietku zaujatosti nevznáša tá strana sporu, ktorá by sa mala takpovediac obávať možnej zaujatosti konajúcej sudkyne. Napriek tomu právne predpisy takto vznesenú námietku nevylučujú a dá sa rozumieť opatrnosti sťažovateľa, ktorý zrejme chce vylúčiť akúkoľvek zámienu na spochybnenie budúceho rozhodnutia kasačného súdu.

25. Pretože nik netvrdil subjektívnu zaujatost' namietnutej sudkyne, konajúci senát sa zaoberal iba objektívnym hľadiskom a zvažoval, či zo zhodných tvrdení advokáta a sudkyne o minulých vzťahoch vyplýva vzájomný vzťah medzi uvedenými osobami takej kvality a intenzity, že možno mať naďalej odôvodnené pochybnosti o nezaujatosti sudkyne.

26. Konajúci senát nevidel dôvod neveriť tvrdeniam konateľa zástupcu sťažovateľa o jeho dlhoročnom pracovnom aj priateľskom vzťahu s namietnutou sudkyňou, a rovnako nevidel dôvod, prečo by nemal veriť korešpondujúcemu vyjadreniu tejto sudkyne, avšak z vyjadrenia sudkyne jasne vyplynulo, že tento vzťah sa ďalej neudržiava.

27. Námietkový senát tak musel zvažovať, do akej miery predchádzajúci relatívne intenzívny pracovný vzťah a blízky priateľský vzťah, o ktorom nik netvrdí, že sa skončil, odôvodňujú naďalej také pochybnosti, že by bolo potrebné namietnutú sudkyňu vylúčiť.

28. Pokiaľ ide o predchádzajúcu pracovnú spoluprácu, konajúci senát má za to, že po viac ako roku po skončení výkonu advokátskeho povolania u namietnutej sudkyne už nie je bez ďalších relevantných zistení potrebné považovať takúto sudkyňu (bývalú advokátku) za zaujatú vo veciach, kde je zástupcom účastníka konania jej bývalý profesijný kolega, pričom navyše nevykonávali advokáciu spoločne. To platí za predpokladu, že: 1. sa táto sudkyňa ešte ako advokátka nijako nepodieľala na konkrétnej právnej veci, hoci aj neformálnou radou; 2. táto sudkyňa nie je nijako zainteresovaná na hospodárskom výsledku posudzovanej advokátskej kancelárie a jej úspechu vo veci. Nič také však zo zvažovaných podaní nevyplýva.

29. Pri posudzovaní potenciálu priateľského vzťahu medzi sudkyňou a advokátom je treba prihliadať i na to, že priateľský vzťah so zástupcom účastníka konania ako advokátom - profesionálom spravidla vyvoláva menšiu pochybnosť oproti situácii, keď má sudca takýto vzťah priamo s účastníkom konania. Hoci aj v takomto prípade môže vzniknúť u niekoho obava z toho, že sudca bude mať tendenciu pomôcť v profesijnom úspechu svojmu priateľovi, racionálny objektívny pozorovateľ vidí, že toto riziko je znateľne nižšie.

30. Najvyšší správny súd zdôrazňuje, že pri rozhodovaní o vylúčení sudcu pre jeho možnú zaujatost' je treba každý prípad posudzovať individuálne. V posudzovanej veci sa situácia javí tak, že sťažovateľ sa neobáva toho, že by sa na rozhodovaní o jeho právnej veci mohla podieľať skutočne zaujatá sudkyňa, a námietku zaujatosti vzniesol najmä z opatrnosti. Keďže i namietnutá sudkyňa upozornila na to, že ich bližší priateľský vzťah od svojho vymenovania do funkcie neudržiava, a ani subjektívne sa už necíti zaujatá, možno spoľahlivo uzavrieť, že aj priestor pre objektívne vnímanie rizika neschopnosti sudkyne rozhodnúť nezaujato sa radikálne zmenšil. To platí aj napriek skutočnosti, že mimo profesionálneho života zrejme bude i naďalej existovať medzi uvedenými osobami obojstranne priznané priateľstvo.

31. Navyše i súdne prostredie bolo opakovane iniciatívne informované o možných rizikách plynúcich z deklarovaneho vzťahu prostredníctvom podaní realizovanými posudzovaným advokátom. Pri obojstranne tvrdení absencii subjektívnej zložky zaujatosti to posilňuje predpoklad, že namietnutá sudkyňa je uzrozumená s úlohou nebrať ohľad na osobu zúčastneného advokáta.

32. Na základe týchto úvah tak konajúci senát dospel k záveru, že namietnutú sudkyňu nie je potrebné vylúčiť z prejednávania a rozhodnutia veci vedenej na Najvyššom správnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 3Sfk/40/2022.

33. Toto rozhodnutie prijal senát pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu n i e j e prípustný opravný prostriedok.